

02 DE WERELD VANUIT LICHAAMELIJK PERSPECTIEF: MAURICE MERLEAU-PONTY EN HELMUTH PLESSNER

Spreker: Dr. Maarten Coolen (Amsterdam)

Ons lichaam is voor ons niet een ding, maar biedt ons een toegang tot de wereld. Zonder ons lichaam zou er helemaal geen ruimte en geen wereld voor ons bestaan, aldus de fenomenoloog Maurice Merleau-Ponty, en zou het bijgevolg helemaal geen zin hebben om te spreken over dingen die we kunnen zien en waarmee we iets kunnen doen. Om te kunnen waarnemen en vaardig te kunnen handelen, maken we geen intellectuele representaties van de wereld. Integendeel, we zijn op een pre-reflexieve wijze intentioneel op de wereld gericht, doordat wij als lichamelijke wezens antwoorden op de uitnodigingen die uitgaan van de situatie waarin ons leven zich steeds afspeelt.

Ook Helmuth Plessner, grondlegger van de filosofische antropologie, begrijpt de mens vanuit diens lichamenlijk perspectief op de wereld. In het gesitueerde lichaam bij Merleau-Ponty, dat altijd al antwoordt op wat de wereld te bieden heeft, kan men het levende lichaam bij Plessner herkennen, dat over zijn grens heen naar de wereld leeft, terwijl het zichzelf tegelijk daarin als een entiteit handhaaft. Plessner komt in zijn filosofische antropologie met een aanvulling: de mens is zijn levende lichaam [*Leib*], in zoverre het hem laat antwoorden op situaties waarin hij terechtkomt, en tegelijk heeft hij zijn lichaam [*Körper*], in zoverre het een ding is dat hem lokaliseert in zijn wereld te midden van andere dingen en personen, en dat hij kan inzetten als hij handelt.

De fenomenologie van Merleau-Ponty en de filosofische antropologie van Plessner blijken onverwacht actueel te zijn in verband met een heel scala van hedendaagse kwesties in cultuur, kunst, wetenschap en filosofie. Bijvoorbeeld: fixatie op het lichaam als maakbaar object onder verwaarlozing van het lichaam als beginpunt van ervaring, wat er gebeurt bij het kijken naar beeldende kunst, hoe motoriek en lichamelijke expressie in dans en toneel met elkaar zijn verbonden, en het debat over de vrije wil in relatie tot neurowetenschappen.

Literatuur

Coolen, M., 2011. 'Lichaam en wereld: Maurice Merleau-Ponty'. In: *Wijsgerige antropologie: over de betekenis van mens-zijn*, geredigeerd door F. Rebel: 49-57. Amsterdam: Stichting Instituut voor Filosofie.

—, 2011. 'De excentrische positie van de mens: Helmuth Plessner'. In: *Wijsgerige antropologie: over de betekenis van mens-zijn*, geredigeerd door F. Rebel: 58-68. Amsterdam: Stichting Instituut voor Filosofie.

—, 2008. 'Being and Place: Experiencing Positionality'. In *Expressivität und Stil: Helmuth Plessners Sinnes- und Ausdrucksphilosophie*, herausgegeben von B. Accarino & M. Schloßberger: 151-165. Berlin: Akademie Verlag.

Merleau-Ponty, M., 2009. *Fenomenologie van de waarneming*. Vertaald door R. Vlasblom & D. Tiemersma. 2e, herziene druk. Amsterdam: Boom. Oorspronkelijke titel: *Phénoménologie de la perception*, 1945.

Plessner, H., 1965. *Lachen en wenen: een onderzoek naar de grenzen van het menselijk gedrag*. Vertaald door J. M. G. van Helmond. Utrecht etc.: Het Spectrum. Dit boek is nog steeds verkrijgbaar bij de uitgever. Oorspronkelijke titel: *Lachen und Weinen: Eine Untersuchung nach den Grenzen menschlichen Verhaltens*, 1941.

Dr. Maarten Coolen is als gastdocent en -onderzoeker verbonden aan het Departement Wijsbegeerte van de Universiteit van Amsterdam. Zijn onderzoek en onderwijs bewegen zich op de gebieden van de filosofische antropologie, de fenomenologie en de filosofie van de moderne cultuur. Twee thema's hebben daarbij zijn bijzondere aandacht. Het eerste heeft betrekking op het fenomeen, dat het hedendaagse hoogmoderne leven van de mens een toenemend reflexieve houding vergt. Het tweede thema betreft het lichamenlijk perspectief dat aan alle menselijk kennen en handelen ten grondslag ligt; binnenkort verschijnen daarover o.a. 'Bodily Experience and Experiencing One's Body', in een bundel naar aanleiding van een conferentie over de wijsgerige antropologie van Helmuth Plessner in Rotterdam in 2009, en een bijdrage aan een boek over Duitse filosofie, dat binnenkort zal verschijnen.

Aantal avonden: 2

Plaats : Augustinianum, Van Wassenhovestraat 26, Eindhoven
Tijd : 20.00 tot 22.00 uur
Datum : dinsdag 26 november en 3 december 2013
Themanummer : 02
Kosten : € 15, -